

Verslag van de gezamenlijke raadscommissies Wonen en Ruimte, Samenleving en Bestuur, Middelen en Economie van de gemeenteraad Emmen op woensdag 1 juni 2016, aanvang 19.30 uur

Aanwezig:

Voorzitter : de heer H.A. Bos
Commissiegriffier : de heer F.W. te Winkel
Collegeleden : de heer J. Bos, J. Otter, de heer R. van der Weide
Verslaglegging : de heer J. Bosma (Notuleerservice Mooi Werk)

De commissieleden : de heer J. Beekhuis (Wakker Emmen), de heer G.J. Bijlsma (Wakker Emmen), de heer D.H. van Dijken (CDA), de heer K.P. Eggen (D66), de heer H. Velzing (Wakker Emmen), mevrouw J.G. Ensink (LEF!), de heer T.H. Gerth (CDA), de heer A.H. Gijlers (CDA), de heer L.H. Herbers (Wakker Emmen), de heer W. van Heusden (ChristenUnie), de heer B. Hoeksema (Seniorenbelang Noord), mevrouw T.C. Hoogeveen (D66), de heer G.J. Horstman (PvdA), mevrouw T. Hummel (PvdA), de heer H. Huttinga (ChristenUnie), mevrouw T.A. Knaap (D66), de heer H. Kruise (Seniorenbelang Noord), de heer L.H. Lambers (Wakker Emmen), de heer G.H.H. Linnemann (Wakker Emmen), mevrouw A.G. Louwes-Linnemann (PvdA) *tot 21.10 uur*, de heer H. Naber (VVD), de heer A.H. Oldenbeuving (CDA), de heer S. Özkan (PvdA), de heer D.M. Poelman (Wakker Emmen), de heer G.P. Rink (PvdA), de heer J.C. Scheltens (VVD), de heer N. Schiphouwer (Wakker Emmen), de heer P.M. Schrik (Wakker Emmen), de heer D.E. de Vries (Wakker Emmen), mevrouw R. de Weerd-Van der Meij (DOP), de heer J. van Wijk (Wakker Emmen), de heer J.B.W. Wittendorp (CDA), de heer R. Woltman (Wakker Emmen), mevrouw B. van der Woude (GroenLinks)

Insprekers:

de heer E. Westerbeek (namens Soeverein Onafhankelijke Pioniers Emmen), mevrouw A. Leeman (namens Pottendijk Windmolenvrij), de heer R. Bouwmeester (namens Pottendijk Windmolenvrij), mevrouw H. Muller (namens Pottendijk Windmolenvrij), de heer P. Muller (namens Pottendijk Windmolenvrij), de heer O. te Nuyl (op persoonlijke titel), de heer H. Strating (op persoonlijke titel), de heer A. Vermeulen (namens Raedthuys Groep BV), de heer Hiemstra (namens Yard), de heer R. Ensing (namens Dorpsbelangen Westenesch), de heer W. Katoen (namens EOP De Monden), de heer S. Zomer (namens Vereniging De Windvogel), de heer Faber (namens EOP's Sleen-Diphoorn, Erm-Achterste Erm en Delftlanden), de heer G. Wierts (op persoonlijke titel), de heer Nell (namens Tuindersinitiatief Windenergie Rundedal), mevrouw S. Kort (namens PVV Drenthe), de heer Botterman (namens actiecomité Westenwind Tegenwind), de heer G.J. Luiten (op persoonlijke titel), mevrouw J. Hofman (op persoonlijke titel), de heer B. Kuilman (namens direct omwonenden Zwartenbergenweg), de heer D. Dokter

(namens bewonerscollectief omwonenden Zwartbergenweg), de heer A.W. Stapel (namens Deddens Holding BV), de heer D. Wierenga (namens actiecomité Westenwind Tegenwind), mevrouw E. Houwen (op persoonlijke titel)

1. Opening en vaststelling agenda

Voorzitter Bos opent de vergadering om 19.30 uur en heet iedereen van harte welkom. De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

2. Actuele mededelingen vanuit het college/presidium

Er zijn geen mededelingen.

3. Presentatie

Niet van toepassing.

4. Spreekrecht

De voorzitter zal elke inspreker na vier minuten waarschuwen dat hij of zij nog een minuut heeft. Er is ruimte voor toelichtende vragen, de discussie volgt op 15 juni 2016. Insprekers kunnen papieren versies bij de griffie inleveren en digitale bij griffie@emmen.nl. Het is niet gebruikelijk vanaf de publieke tribune te reageren met instemming of afkeuring.

De heer E. Westerbeek (inspreker namens Soevereine Onafhankelijke Pioniers Emmen) vreest na het zorgleed (onder meer thuiszorg) nu veel windparkleed. Het is onverstandig te investeren in technieken uit het verleden. Inspreker spreekt namens SOPE en namens 132 ondertekenaars van de petitie 'Weet jij het al? Emmen blijft windmolenparkvrij'. Hij roept iedere fractie op tegen te stemmen, in het bijzonder Wakker Emmen. Het is kleinzielig erop te wijzen dat provincie en Rijk de gemeente zouden overrulen. De raad staat toch voor de inwoners, het landschap en beschermde dorpsgezichten? Wanneer iemand zegt in de sloot te springen, volg je dat ook niet op. Er zijn genoeg alternatieven voor windparken, zoals zonne-energie, kinetische energie, magneettechnologie en compressietechniek. Zo is een cilinder uitgevonden waarbij water onder wisselende spanningen en hoge druk foliumhoogspanning kan creëren. Dit apparaat van 20cm diameter vervangt een windmolen van 4mW en levert continu vermogen, terwijl een molen 20% levert. De 18,5 miljard euro subsidie voor onrendabele windmolens is verspilling. Het college ondernam geen actie om echt een windmolenvrije gemeente te bewerkstelligen, dan had het juridisch verzet moeten bieden en met een alternatief energieplan moeten komen om te kunnen onderhandelen. Het besluit is slecht, ethisch, moreel, landschappelijk, inhoudelijk, maatschappelijk, financieel en politiek. De gemiddelde windkracht op 100m hoogte is hier het laagst van Nederland. Duitsland en Denemarken komen ook terug op windenergie. Het gebiedsfonds en compensatie voor omwonden worden onvoldoende concreet gemaakt. In Nedersachsen wachten inwoners nog op een winstuitkering en dreigt verlies. Er zijn geen garanties voor beslissingsrecht in windfondsen voor omwonenden. Tenders kunnen worden toegevoegd aan windfondsen, er staat niet dat het zal gebeuren. Pas in fase 3 worden kaders voor besteding uitgewerkt, er is dus geen duidelijkheid vooraf. Windenergie levert slechts een kleine bijdrage aan de provinciale energiedoelstellingen en kan dus gemakkelijk vervangen worden. De herziening van de provinciale omgevingsverordening vormt een uitgelezen lobbykans voor raad en college. Reputatieschade is toch al opgetreden. Inwoners moeten beslissingsrecht krijgen. De kosten van mitigerende en compenserende maatregelen brengen mogelijk de rendabiliteit in gevaar. De inbreng van omwonenden in fase 2 heeft niet geleid tot gedragen ontwerpen en suggesties zijn niet meegenomen. Het verkrijgen van vergoeding voor waardedaling van woningen, planschade en omzetsderving is moeilijk toegankelijk. De gedragscode lijkt chantage: het dwingt omwonenden mee te praten omdat de molens er toch wel zouden komen. Hopelijk doen ze niet mee. Wat doet de gemeente zonder bewonersplatform en overeenkomst

met de initiatiefnemer? Omwonenden dreigen tegen elkaar uitgespeeld te worden. De vraag is of de gemeente inwoners zoveel gedoe en stress aan zou moeten doen. Juridische procedures moeten voorkomen worden. Alleen al vanwege de stress is het besluit onverantwoordelijk. Of vergoedt de gemeente ook de zorgkosten?

Mevrouw A. Leeman (inspreker namens Pottendijk Windmolenvrij) moet er niet aan denken in haar achtertuin aan de Siepelveenwijk. Wandelend met de hond geniet ze van het weidse uitzicht, het is triest dat hier een eind aan gaat komen. Het gezin koos heel bewust voor de Siepelveenwijk en woont er al twintig jaar met veel plezier, genietend van het buitenleven, het vrije gevoel en het prachtige uitzicht. Wat bezielt de politiek? In het Rundedal willen ondernemers graag windmolens en zijn gehinderden initiatiefnemers zelf in bedrijfswoningen. Toch besloot de gemeente onder aanvoering van Wakker Emmen hier geen molens te plaatsen, maar op een plek waar juist geen draagvlak is. Nu zijn meerdere partijen nodeloos ontevreden. Inspreker heeft zich mateloos geërgerd aan Wakker Emmen, dat niet genoeg opkomt voor de belangen van burgers. Voor de verkiezingen trok de partij veel kiezers over de streep door hoog van de toren te blazen dat er geen windmolens zouden komen. Nu krijgt de gemeente onder aanvoering van Wakker Emmen 95,3 in plaats van 60mW. Wikipedia definieert kiezersbedrog als volgt: “Van kiezersbedrog wordt gesproken als een politicus in zijn zittingsperiode impliciet of expliciet gedane beloften tijdens de voorafgaande verkiezingsstrijd niet nakomt. (...) als een volksvertegenwoordiger besluiten steunt, die strijdig zijn met zijn of haar voor de verkiezingen ingenomen standpunten en beloften, vooral als die politicus bij de verkiezingen actief stemmen heeft geworven met dat standpunt.” Waarschijnlijk zal Wakker Emmen bij de volgende verkiezingen genadeloos en terecht worden afgestraft. Pottendijk voelt zich de afvoerput van Emmen met het kartcircuit, de schietbaan, de hoogspanningsmasten, de motorcrossbaan en het testcircuit, de N391 met snelheidsverhoging en stock car races. Deze opeenstapeling van geluid wordt straks versterkt door ongezonde en hoorbare windturbines. Hoe compenseert de gemeente waardedaling? In de Volkskrant stond een staatje met afstanden tot molens en percentages van daling. Inspreker eist dat de gemeente concreet wordt en omwonenden niet afhankelijk maakt van energiereuzen en juristen. Wat helpt een vergoeding bij onverkoopbaarheid? Waarschijnlijk zal iedere omwonende liever geen windmolens hebben dan compensatie. Het grensoverschrijdende project bij de Zwartbergenweg zal niet op tijd klaar zijn, waardoor er nog meer molens langs de Pottendijk komen. Raedthuys geeft aan geen businesscase te hebben.

De voorzitter geeft aan dat de tijd verstreken is.

Wakker Emmen is benieuwd waaruit draagvlak in het Rundedal zou blijken. **Mevrouw Leeman** leest dat in interviews in de krant.

De heer R. Bouwmeester (inspreker namens Pottendijk Windmolenvrij) voerde veel keukentafelgesprekken met raadsleden en een met de wethouder. De vorige spreker wees al op de opeenstapeling van geluidsbelasting in het gebied. De hinder neemt toe door de komst van windmolens. Het probleem doet zich vooral 's nachts voor in een plattelandsgedebied als de Pottendijk, wanneer omgevingsgeluid wegvalt en het geluid van de molens wel 2km ver kan dragen. Het laagfrequente geluid is haast onhoorbaar, maar het is er wel. De geluidsbelasting zal onaanvaardbaar hoog worden. Omwonenden kunnen te maken krijgen met ernstige verstoring van de nachtrust, concentratieverlies, minder presteren en psychische klachten. Omringende landen trachten klachten te voorkomen door afstanden te hanteren van 1500-2000m. Waarom hanteert de overheid hier geen Europese norm? Europees is ook besloten tot duurzame energie. Mocht blijken dat er minder parken mogelijk zijn met een hogere norm, dan is het dichtbevolkte Nederland blijkbaar niet geschikt. Pottendijk is een belangrijk foerageergebied voor trekvogels, die komen en gaan. Er zullen veel slachtoffers vallen. Omwonenden maken zich zorgen over waardedaling en onverkoopbaarheid van hun woningen. De gemiddelde windsnelheid op 100m hoogte is in dit gebied volgens het KNMI 7m/s, windkracht 4. Pas vanaf windkracht 3 leveren windturbines, bij 6 en hoger is afgifte maximaal. CBS becijfert dat windmolens in Nederland een rendement van 23% halen, dat zal hier nog lager liggen. De Groene Rekenkamer noemt plaatsing van windturbines in 1 Vandaag

geldverspilling. Zonder de jaarlijkse subsidies zou niemand erin investeren. Welk bedrijf is zo gek om slechts 23% van de investering terug te zien? De technieken zijn verouderd en onrendabel, beter is het innovatie de ruimte te geven. In 2014 is Wakker Emmen met vijftien zetels in de raad gekozen als gevolg van de verkiezingsbelofte dat er geen windmolens zouden komen. Nu is de kans die belofte in te lossen door dit besluit af te keuren, anders is de burgerij blij gemaakt met een dode mus. De partij zal waarschijnlijk het label van kiezersbedrog opgeplakt krijgen. Hopelijk komt het niet zo ver.

Mevrouw H. Muller (inspreker namens Pottendijk Windmolenvrij) koos bewust om vrij te wonen met de nodige privacy en de weidse uitzichten. Links uit het raam ziet inspreker prachtig de elke dag anders ondergaande zon en het mooie Roswinkel. Helaas ook de hoogspanningsmasten. Het woongenot is in de loop der tijd behoorlijk aangetast met de schiet- en kartbaan en dergelijke. Niet alleen de motoren zijn te horen, ook de stem van de omroeper draagt ver bij wedstrijden. Daar komt straks het monotone gezoem van windmolens bij. In een democratisch land zou je ervan uitgaan dat gekozen volksvertegenwoordiger het beste voor hebben met burgers en opkomen voor hun belangen. Toch ondernemen zij geen actie onder dreiging van terugname door provincie of Rijk. Waarom moeten bewoners zelf in verzet en met bewijzen komen? Het enige wat de gemeente voor bewoners deed was avonden organiseren die bezigheidstherapie bleken en hen als onnozele halzen aan het lijntje hield. Nederland is een sociaal land waar niemand van de honger om hoeft te komen en lusten en lasten gedeeld worden. Maar in Pottendijk blijven alleen de lasten over. De windpark- of woekerveldontwikkelaars zien geen mogelijkheid in 149m en 3mW, maar vergeten dat windenergie überhaupt al bijna uit de tijd is. Niemand kan uitleggen waarom er windmolens moeten komen waar het minst wind waait in Nederland. Zijn burgers de muis tegen de olifant? Ontwikkelaars zeggen niet aan de voorwaarden te kunnen voldoen, maar dat is geen reden mee te buigen. Een afwachtende houding is beter. Wanneer je in een garage een rode auto bestelt, neem je ook geen genoegen met een zwarte omdat de rode op zijn. Inspreker schiet woorden te binnen als vrijemarktwerking, monopoliepositie, ACM, Europese aanbesteding, belangenverstrengeling en steekpenningen. Er gaat veel belastinggeld mee gemoeid. Het is belachelijk dat eigenaars 42.000 euro per jaar krijgen, Jan Modaal verdient in 2016 werkend 36.000 euro. De crisis en nu de molens maken woningen fors minder waard. Dit is allemaal uiterst ondemocratisch. De eigenaren krijgen geld dat burgers ophoestten.

De heer P. Muller (inspreker namens Pottendijk Windmolenvrij) vraagt zich af of de politiek wel stilstaat bij de gezondheidsproblemen, die uit verschillende onderzoeken blijken. Drie zijn hoofdpijn, duizelingen en ernstige slaapverstoring. Een RIVM-rapport van 28 januari 2013 stelt dat alleen al de geplande aanwezigheid van molens overlast veroorzaakt. Omwonenden vrezen vermindering van kwaliteit van leefomgeving, woningwaarde en gezondheid. Ook voelen ze zich onvoldoende betrokken bij het proces. Alleen al dit gevoel kan leiden tot gezondheidsklachten als depressie, hoofdpijn en hoge bloeddruk. Sommige mensen voelen zich na twee jaar al murw geslagen. De Grondwet stelt in artikel 21 dat de zorg van de overheid gericht moet zijn op bescherming en verbetering van het leefmilieu en in artikel 22 dat de overheid maatregelen moet treffen om de volksgezondheid te bevorderen. Een rapport van de universiteit Utrecht stelt dat de gemeente Houten er niet in is geslaagd burgers te beschermen, omdat de uitvoering van controle op maatwerkvoorschriften van geluid en slagschaduw ernstig tekortschiet. De gemeente beschikte niet over de benodigde mankracht en kennis en controleerde niet of de molens 's nachts wel in de geluidsarme modus draaiden. Inspreker betwijfelt of Emmen wel deze controles uit zal voeren.

ChristenUnie wijst erop dat de afstand tot de molens in Houten 400m bedroeg. **De heer Muller** merkt op dat de minimale afstand van 500m te kort is. Het geluid kan wel 2km ver dragen. Ook in Emmen zullen mensen last hebben van de molens.

De heer O. te Nuyl (inspreker op persoonlijke titel) bezocht uit interesse alle relevante bijeenkomsten. Uit verschillende hoeken werd hem geadviseerd in te spreken, ook al is inspreker geen belanghebbende volgens huidige wet- en regelgeving. Op de laatste bijeenkomst voelde inspreker zich geschoffeerd door indieners van projecten. Het is beneden

een maatschappelijk verantwoorde maat iets aan te bieden waar niet om gevraagd is. De raad zal zich ook geminacht voelen. De aanbieder handelt in strijd met Nederlandse en Europese mededingingsregels. De raad kan zich niet door dergelijke organisaties laten leiden. De projecten en locaties zijn ingehaald door de tijd en technische ontwikkeling. Er zijn betere en meer realistische oplossingen om Emmen te verduurzamen. De beoogde flats in de hoogbouwvisie kijken straks uit op windmolens of een flat van burens. Toekomstige bewoners kunnen niet inspreken. De flats zullen uitsluitend geschikt zijn voor blinden en doven. De raad is geen knip voor de neus waard wanneer ze zich bezighoudt met technische, maatschappelijke en demografische ontwikkelingen van vijftien jaar geleden. Het algemeen belang is economisch niet aantoonbaar, de subsidies maken Emmen slechts afhankelijk van ongewenste partijen. De argumentatie geen vierde gebied te benoemen houdt geen stand. De argumenten waren al bekend voordat de vier gebieden werden aangewezen en gelden ook voor de overige drie. De raad zou zich moeten baseren op de werkelijkheid van nu. Inwoners verdienen het trots te kunnen zijn op hun gemeente met een raad die besluitvorming richt op de toekomst met de laatste technieken. De raad moet laten zien dat Assen, Den Haag en Brussel niet over de rug en in het uitzicht van Emmenaren hun plannen uitvoeren. Help Emmenaren trots te zijn op hun gemeente.

De heer H. Strating (op persoonlijke titel) verwoordt een film met als titel “De Veenkoloniën zijn uitverkoren tot winstgebied”. In 2010 was een belangrijke provinciale beleidswijziging die voor grootschalige windenergie in Drenthe. Ambtenaren buigen zich zwetend over een grote kaart van het windluwe en natuurrijke Drenthe. Waar kunnen zij 100mW kwijt zonder het mooie Drenthe te verpesten? De politiek kiest voor de beproefde strategie van minimale informatie om geen slapende honden wakker te maken. Er zijn geen grote advertenties, slechts een informatieavond. Raedthuys en Natuur- en Milieufederatie speelden een achterbaks spel door er bij behandeling in Provinciale Staten twee zoekgebieden bij te moffelen. Volgens eigen onderzoek zou er draagvlak zijn. De veenkoloniën konden wel vol in plaats van het Dwingelderveld, maar waarom geen groene energie uit een groen gebied halen? Het onderzoek van Raedthuys leidt door dubbel te tellen en suggestieve vragen ook tot de gewenste uitkomst. De provincie is onder de indruk en laat alle 250,5mW in de veenkoloniën plaatsen. Initiatiefnemers vinden het een geweldige kans en de Natuur- en Milieufederatie is opgelucht dat haar natuurgebieden gespaard blijven. Politici kunnen hun IPO-beloofte nakomen. Maar bewoners zijn in dit plaatje nergens te zien. Zij blijken echter te kunnen lezen, Googlen en overleggen. De onrust groeit. De modellen draaien op winst, maar zullen teleurstellen omdat het weinig waait. Moet het lokale klimaat verpest worden om het globale te redden? Participatie krijgt weinig inhoud en komt neer op investeren in eigen ellende en een wipkip voor de hele gemeenschap. Omwonenden moeten zelf planschade regelen. Windkracht 13 concludeert dat in geen van de gebieden draagvlak is. Politici lieten dat woord varen en vervingen het door 'acceptatie'. Aan het eind van de film roept gedeputeerde Stelpstra op het nu maar te accepteren om een grantje mee te kunne pikken.

CDA vraagt waarop inspreker baseert dat geen sprake zou zijn van persoonlijke compensatie. **De heer Strating** leest in het stuk niets over werkelijke compensatie. Gebiedsfondsen zijn algemeen. Voor individuele waardedaling van huizen is geen compensatie.

De heer A. Vermeulen (inspreker namens Raedthuys Groep BV) wekt in heel Nederland stroom op via windmolens en zonnepanelen en verkoopt dat aan huishoudens, bedrijven en andere organisaties. Wildlands is ook klant als afnemer en met aanleg van zonnepanelen. Voor de derde keer is Raedthuys gekozen tot groenste bedrijf van Nederland. Dit zorgt voor veel nieuwe klanten en dus windmolens en zonnepanelen. In Emmen startte planvorming in 2000 rond de Zwartenbergenweg en in 2008 aan de Pottendijk, vorig jaar de N34. Inspreker is blij dat na zestien jaar overleg een concreet besluit voorligt. Raedthuys werkt samen met Yard Energy en met burgercoöperatie De Windvogel, die dorpsmolens wil exploiteren. De locatiekeus is een compliment waard en levert het laagste aantal gehinderden op. Inspreker maakt zich wel zorgen over de voorwaarden van minimaal 3mW per molen, de maximum tiphoogte van 149m en de exploitatieduur van 16 jaar. Dit levert geen rendabele exploitatie op. De landelijke stimuleringsmaatregel duurzame energie dwingt tegen zo laag mogelijke

kosten te produceren. De hoogte daalt jaarlijks met de kostenverlaging door technologische innovatie. Het vastpinnen op de technologie van gisteren werkt daarom niet. De voorwaarden hadden een aantal jaar geleden prima gewerkt, moderne molens zijn nu 180-200m hoog. De deskundigheidstoets wijst er ook op dat de randen van de financiële haalbaarheid zijn opgezocht, uitgaand van een looptijd van 20 in plaats van 16 jaar. Zelfs als het plan nu net financieerbaar is, dan is het risico levensgroot dat dit over een paar jaar niet meer zo is. De kostprijs van stroom uit grotere molens daalt snel. Wanneer de gemeente werkelijk windenergie mogelijk wil maken, dan zijn voorwaarden nodig waaronder projecten kunnen gedijen en omwonenden profiteren van gebiedsfondsen en investeringsrendement. In augustus 2015 is uitgebreid stilgestaan bij de technische keuzes en economische haalbaarheid. Inspreker verzoekt dringend dit alsnog mee te nemen in het besluit. De voorkeur voor 149m is begrijpelijk. Hogere molens moeten rode lampen hebben volgens de luchtvaartregels en dat kan hinderlijk zijn. De regels worden daarom juist aangepast. Ze hoeven niet te knipperen, maar mogen vast branden. Ook wordt lichtsterkte aangepast aan helderheid van het weer. Tot slot hoeven alleen molens aan de rand van parken lampen te voeren. Inspreker roept op de randvoorwaarden te moderniseren met hogere molens en een langere looptijd.

Seniorenbelang Noord vraagt of hogere molens langs de Pottendijk zorgt voor een hogere opbrengst en dus minder molens. **De heer Vermeulen** legt uit dat de innovatie van grotere molens niet zozeer in mW zit, maar in kostprijsverlaging door het efficiënter benutten van de generator. Vasthouden aan het aantal mW betekent ook bij hogere molens dezelfde aantallen.

Seniorenbelang Noord concludeert dat bewoners weinig opschieten met hogere molens. Alleen het rendement stijgt, het aantal molens blijft gelijk. Blijft de inspreker erbij dat het meer had moeten zijn? **De heer Vermeulen** herhaalt dat andere voorwaarden nodig zijn om het project rendabel te maken. Hij begrijpt de opmerkingen van bewoners goed.

Wakker Emmen wijst erop dat in de uitvraag gesteld is dat een onderbouwing en motivatie gegeven moeten worden om aan te tonen dat de eerste variant volgens voorwaarden niet haalbaar is. Krijgen college en raad een duidelijke onderbouwing en motivatie, ook financieel? **De heer Vermeulen** kan de toekomst niet exact voorspellen, maar vindt de redenering helder. De condities zoeken volgens het deskundigenrapport nu de randen van de financiële haalbaarheid op. Gisteren kwam het ECN-advies uit voor de SD-regeling in 2017 met een fors dalende lijn voor subsidies. Het project is in 2018-2019 inmiddels onder water geraakt. **Wakker Emmen** ziet graag concreet bewijs. Startte de planvorming in 2000 op eigen initiatief of in opdracht? **De heer Vermeulen** antwoordt dat dit op eigen initiatief was.

PvdA merkt op dat plannen ingediend zijn met volgens de huidige voorwaarden wel degelijk een haalbare businesscase. Hoe kan dat? **De heer Vermeulen** vindt dat met zijn 23 jaar ervaring in de sector verwonderlijk. De indieners zelf zouden dat uit moeten leggen.

LEF! vraagt of contact is geweest met het college over de businesscase sinds zijn aantreden. **De heer Vermeulen** deed een paar pogingen, maar kwam niet verder dan ambtelijke contacten.

GroenLinks is benieuwd of Raedthuys nog wil meewerken wanneer de huidige voorwaarden blijven. **De heer Vermeulen** is al 16 jaar bezig in Emmen en geeft niet zomaar op. Hij zal blijven pleiten voor goede randvoorwaarden.

DOP is benieuwd waarom Raedthuys niet kiest voor zonneweiden in plaats van windmolens. **De heer Vermeulen** stelt dat alle technologieën nodig zijn voor de enorme opgave van de energietransitie: windmolens, zonnepanelen, geothermie, biomassa en nog uit te vinden technieken.

De heer Hiemstra (inspreker namens Yard Energy) onderschrijft de zienswijze van de vorige inspreker en vult deze aan met juridische aspecten. Insprekers nemen vanavond geen blad voor de mond. De raad kan eenzijdig de structuurvisie, de gedragscode en het windfonds vaststellen. Dat ligt anders bij het vierde besluitpunt van een voorbereidingskrediet à 650.000 euro, te dekken uit een met ontwikkelaars op te stellen exploitatieovereenkomst (Wro art. 6.24). Een dergelijke anterieurovereenkomst is een verplicht alternatief voor het eenzijdig vaststellen van een exploitatieplan om kosten te verhalen. De gemeente kan ontwikkelaars niet eenzijdig exploitatieovereenkomsten opleggen, waaraan zij vrijwillig mee moeten

werken. Dit werkt niet wanneer de gemeente overeenstemming bereikt over uitgangspunten van ontwikkeling en een ondersteunde businesscase. De MER is het instrument te bepalen wat binnen geldende regelgeving mogelijk is wat betreft de businesscase. Een eenzijdig vastgesteld exploitatieplan verplicht niet tot initiatieven. De te maken kosten van 650.000 euro hebben geen dekking, niet via een exploitatieovereenkomst en niet via een exploitatieplan. Ook gemeentelijke deskundigen zeggen of garanderen niet dat het plan tot ontwikkeling komt. Volgens de Elektriciteitswet art. 9.1 is de gemeente niet bevoegd wat betreft het bestemmingsplan aangaande het windpark, dat is Provinciale Staten (PS). Ontwikkelaars kunnen bij PS een plan indienen. PS geeft in ieder geval toepassing aan de bevoegdheid indien ontwikkelaars het voornemen tot aanleg of uitbreiding van een productie-installatie schriftelijk bij PS hebben gemeld en betrokken gemeente een aanvraag van de producent tot vaststelling of wijziging van het bestemmingsplan ten behoeve van realisatie heeft afgewezen. Dit is een provinciale verplichting. De provincie kan de bevoegdheid overdragen aan de gemeente, maar dan moet het wel gaan om een reëel plan, ondersteund door ontwikkelaars en economisch uitvoerbaar. Dan pas is sprake van een volwaardig alternatief voor het inpassingsplan van de provincie. De huidige structuurvisie kwalificeert niet als een reëel economisch uitgangspunt. Doorgaan op deze voet met vaststelling van het bestemmingsplan dan wel projectbesluit houdt een groot financieel risico in. De kosten zijn niet gedekt en de geschetste weg uit de Elektriciteitswet blijft open, ook al heeft dit nadrukkelijk niet de voorkeur van ontwikkelaars.

D66 vat samen dat ontwikkelaars het alsnog via PS kunnen regelen, wanneer zij niet aan de gemeentelijke voorwaarden kunnen voldoen. **De heer Hiemstra** beaamt dit, uiteindelijk wel.

LEF! vraagt of Yard Energy contact heeft gehad met de portefeuillehouder over de businesscase. **De heer Hiemstra** had zelf geen contact en heeft daar ook niet over gehoord.

ChristenUnie is benieuwd of dit verhaal ook in de zienswijze is genoemd. **De heer Hiemstra** bracht het naar voren in gesprekken met fracties, maar nu voor het eerst in het openbaar.

ChristenUnie verifieert of ontwikkelaars het eenzijdig vast kunnen laten stellen wanneer de raad niet meegaat. **De heer Hiemstra** verduidelijkt dat de raad de eerste drie punten eenzijdig vast kan stellen. Het vierde besluitpunt, het voorbereidingskrediet, heeft geen dekking.

DOP vraagt of de conclusie klopt dat de ontwikkelaars de gemeente een dictaat opleggen. **De heer Hiemstra** bestrijdt dat. Het kan wel zo zijn dat de provincie de gemeente een dictaat oplegt.

De heer R. Ensing (inspreker namens EOP Westenesch) meldt dat decennia geleden het prachtige Westenesch als beschermd dorpsgezicht is aangewezen. Inwoners dragen nog steeds meer de lasten dan de lusten van dit besluit, maar wonen wel in een uniek dorp in de directe omgeving van Emmen met prachtige Saksische boerderijen, weggetjes met kinderkoppen en mooie weidse essen. Dat is inderdaad iets om te behouden. De sloop van historische panden in de jaren zestig en zeventig is een trauma en niet voor herhaling vatbaar. Cultuurhistorisch erfgoed moet behouden blijven, zowel bebouwing als landschap. Westenesch kan niet zonder de karakteristieke essen met bepaalde zichtlijnen, zo is in veel onderzoeken aangetoond. Aantasting is slecht voor het hele dorp. Nu is al een es in gebruik als parkeerplaats voor Wildlands. Wanneer op de andere es windmolens komen, dan is dat vanuit elke positie in het dorp merkbaar. Wat is het dorp de gemeente nog waard? Inwoners zijn trots op het prachtige Wildlands en het nieuwe plein, ze geven allure en trekken toeristen aan. Fietsend vanuit het centrum door het mooie Westenesch krijgen zij straks windmolens te zien. De raad zou zich moeten schamen voor die bizarre combinatie. Het college koos in de afweging tussen overlast en landschappelijke aantasting voor het zoveel mogelijk voorkomen van overlast. Opnieuw dreigt het gemeentebestuur een historisch niet te herstellen fout te gaan maken. Inspreker wenst de raad veel sterkte.

CDA dacht dat de molens beoogd zijn aan de noordoostkant. Is dat een te beschermen object? **De heer Ensing** legde de relatie tussen zichtlijnen en het beschermd dorpsgezicht, dat door het uitzicht op windmolens wel degelijk wordt aangetast.

De heer W. Katoen (inspreker namens EOP De Monden) stelt dat de wethouder vanaf het begin al alle molens in De Monden beoogde. Het zoekgebied rond het Rundeveen is door slimme trucs vrijgesteld. Er is niet geluisterd naar geluiden van inwoners in insprekavonden van Windkracht3, het proces is een farce. Op vragen van de EOP is alleen met vaagheden en misleidingen gereageerd. Het is pijnlijk duidelijk dat het college vanaf het begin aan de leiband liep van de Raedthuys Groep en tuinders die molens wilden negeerde. Het uiterst positieve onafhankelijke deskundigenrapport over het initiatief van tuinders is afgeserveerd met slechte redenen. Inspreker kan zich niet voorstellen dat Wakker Emmen het voorstel steunt. De lijsttrekker schreeuwde voor de verkiezingen moord en brand en zou zich verzetten tegen windturbines. Blijkbaar gold dat alleen voor het Rundeveen. Alle kandidaten van Wakker Emmen die nu op het pluuche zitten hebben de mogelijkheid en het kiezersmandaat het beleid te beïnvloeden. Dit leverde 95,5 in plaats van 60mW op. Hopelijk speelden niet alleen electorale belangen. Inspreker is benieuwd of de raadsleden hun rug recht houden en voorkomen dat De Monden overspoeld worden door een woud van turbines tussen zes dorpen, waar het nu nog open is. De overlast is al voldoende benoemd. Doet Wakker Emmen haar verkiezingsbelofte gestand of blijft ze het college steunen? Valt de raad de inwoners in de rug aan en laat zij hen in de steek door een gebied enorm te belasten en het andere volledig vrij te stellen? Laat de raad de ondernemers in de kou staan die echt molens willen en er nut van hebben? In het huidige park moeten vijf molens tijdelijk uit als een helikopter voorbij komt. De hoogte van molens doet weinig terzake, omdat windmolens überhaupt niet uit kunnen. Het plan van Raedthuys uit 2009 wordt eigenlijk volledig uitgevoerd. Zijn beloftes gedaan vanuit of aan het college? Het is nu aan de raad een evenwichtig besluit te nemen. Inspreker neemt geen genoegen met het huidige besluit en pleit voor een forse verlaging van aantallen molens aan de Pottendijk. De EOP is voornemens het besluit voor te leggen aan de Raad van State ter vernietiging.

CDA vraagt waaruit inspreker concludeert dat het college aan de leiband van Raedthuys zou lopen, terwijl eerder bleek dat er geen contact is geweest. **De heer Katoen** lichtte dit schriftelijk al toe. Raedthuys had in 2008-2009 al grondposities in handen aan de Pottendijk en de Zwartenbergweg. Nu lijken de plannen uit die tijd gewoon uitgevoerd te worden.

CDA is benieuwd wat de inspreker met trucs bedoeld. **De heer Katoen** wijst erop dat een afstand van 1000 in plaats van 1100 meter het aantal zoekgebieden had vergroot.

D66 vraagt een toelichting op de stelling dat het college misleidend handelde. **De heer Katoen** stelde meermaals vragen aan het college, het laatste schriftelijk in februari. Anderhalve week geleden berichtte het college niet te willen antwoorden, ook is in vaagheden gesproken. Dit ligt dichtbij misleiding. De EOP heeft nooit duidelijke antwoorden gekregen. Windkracht3 en het college verwezen naar elkaar.

De heer S. Zomer (inspreker namens Vereniging De Windvogel) is voorzitter van de burgercoöperatie met 3300 leden en vijf windturbines. De Windvogel probeert in Emmen al jarenlang inwoners positief te betrekken. De Windvogel heeft geen grondposities, maar kwam ambtelijk overeen in het proces een coöperatieve aanpak te hanteren. Na de verkiezingen viel de mondelinge afspraak in het water. Inspreker is ervan overtuigd dat belangen van burgers het best gediend worden wanneer zij mee ontwikkelen, delen in de winst en inspraak hebben over de locaties. Ieder lid van de coöperatie heeft een stem ongeacht of hij/zij investeert. Iedereen in de omgeving van het windpark kan meedoen. De coöperatie besteedt winst aan zaken die lokale leden belangrijk vinden. Investerende leden krijgen een normaal rendement. De coöperatie kan in overleg met direct omwonenden afspraken maken over het investeren in maatschappelijke lokale projecten. De coöperatie sprak in 2014 in over deze aanpak, maar die is niet gevolgd in het proces met Windkracht3 en er is geen aandacht aan geschonken. Enkele inwoners zien wel de meerwaarde. Ook werkt De Windvogel samen met Raedthuys Groep. Inwoners kunnen mee ontwikkelen en winst krijgen. De coöperatie kan echter vrijwel niets doen voor de buurt wanneer de huidige eisen zorgen voor te lage rendementen of zelfs het ontbreken daarvan. Leden stemmen uiteindelijk en zullen niet willen investeren in onrendabele molens. Lage molens lijken een oplossing op korte termijn, maar doen burgers op lange termijn juist tekort. De politieke beladenheid is begrijpelijk, de gemeente had de

molens liever elders gehad. Toch zal deze opgave ingevuld moeten worden. Inspreker roept op in het belang van de Emmenaren de politieke beladenheid te ontstijgen en te kiezen voor een coöperatieve aanpak met werkbare eisen om het maximale uit duurzame ontwikkeling voor burgers te halen. Inspreker nodigt omwonenden uit met hem in gesprek te gaan.

D66 wil weten of inspreker sinds 2014 met bewoners gesproken heeft en hen enthousiast heeft gekregen, of alleen met het vorige college sprak over de aanpak. **De heer Zomer** startte al in 2012 een proces met Emmenaren. Een groep stak de nek uit en wilde wat met de coöperatieve aanpak, zij kregen veel over zich heen. Haaks daarop is het andere proces gaan lopen. De vijftien leden in Emmen durven vanavond niet in te spreken. Er is een proces gecreëerd waar mensen heel boos worden. Mensen voelen zich gehoord. **D66** vraagt of zij vanwege de vele tegenstand tegen windturbines niet durven. **De heer Zomer** antwoordt dat de tegenstand in elk geval heel luid is, hij weet niet hoeveel tegenstand er is. Voorstanders zijn niet uitgenodigd of de kans geboden in het platform.

DOP proeft enthousiasme en vraagt wat het belang van inspreker zelf en zijn coöperatie is. **De heer Zomer** krijgt een vrijwilligersvergoeding van 25 euro per uur en heeft geen persoonlijk belang bij het realiseren van molens. De coöperatie streeft naar meer windmolens in handen van burgers en democratisering van de energietransitie om zo macht terug te halen naar burgers.

ChristenUnie concludeert dat hogere molens leiden tot rendement, ook voor de coöperatie. Delen alleen leden in de winst? **De heer Zomer** legt uit dat investerende leden een gezond rendement krijgen. Alle leden beslissen over het investeren van eventuele extra winsten in het gebied. De Windvogel gaat bij projectontwikkeling altijd het gesprek aan met direct omwonenden als goede buur. De leden en andere omwonenden zien elkaar gewoon in de supermarkt. **ChristenUnie** is benieuwd naar de verhouding. **De heer Zomer** antwoordt dat het van veel zaken afhangt en geeft een voorbeeld van Limburg, waar 30.000 euro in glasvezel is geïnvesteerd. **De voorzitter** geeft geen ruimte voor verdere uitweiding.

CDA is benieuwd welke visie de inspreker heeft op de eisen. **De heer Zomer** stelt dat de hoogte van molens voor de ervaring niet veel uitmaakt. Boven de 50m ziet een mens met een horizontale blik het verschil niet. Doel is een zo hoog mogelijk rendement met zo min mogelijk subsidie en zoveel mogelijk winst voor bewoners. Waarschijnlijk zijn molens nodig van 200-210m. **CDA** vraagt verduidelijking waarom de gemeente bewoners op langere termijn tekort zou doen. **De heer Zomer** heeft als filosofie duurzame ontwikkeling van molens door met investeringen van burgers lokale geldstromen te genereren voor lokale projecten in zon, wind, zorg et cetera. Wanneer de gemeente het afknijpt, dan doet ze de lokale maatschappij en de eigen burgers tekort.

GroenLinks vraagt of De Windvogel nog wel kansen ziet gezien de grondposities van Raedthuys en Yard. **De heer Zomer** sprak met Raedthuys af in elk park een coöperatieve molen te bouwen. Aan het animo moet nog hard gewerkt worden.

Wakker Emmen is benieuwd welke waarde inspreker een gezond rendement vindt. Welke hoogte en vermogen hebben de molens van De Windvogel? **De heer Zomer** vermoedt dat molens van 200m rendabel zijn. De huidige molens van De Windvogel zijn 98m met vermogens van 800kW, 2 en 2,5 mW. Onlangs is een oude molen van 80kW afgebroken, De Windvogel bestaat al 25 jaar. De laatste molen is in 2005 gebouwd. **De voorzitter** geeft aan dat de volgende vraag nu aan de orde moet zijn.

VVD hoopt dat wel antwoord gegeven mag worden, ook als de vraag kort is. De commissie wil hele en geen halve antwoorden om zich goed te informeren. De raadscommissie onderschrijft dit. **De voorzitter** geeft gelegenheid voor verdere uitweiding. **De heer Zomer** vervolgt dat de eerste molen in 1993 gebouwd is met oude technieken en houten wieken. De molens zijn steeds sneller en efficiënter en De Windvogel probeert telkens nieuwere molens te bouwen.

D66 herhaalt de vraag wat inspreker een acceptabel rendement acht. **De heer Zomer** probeert op geïnvesteerd eigen en coöperatief geïnvesteerd vermogen een rendement van 10-15% te halen. Het streven is 5-7% aan leden uit te keren. Deze streefcijfers gaan uit van nieuwe molens, met de huidige oude molens is de uitkering 2%. Een deel van het geld wordt ingezet voor nieuwe lokale duurzame projecten. Alle leden mogen de stukken inzien en

bestuursvergaderingen bijwonen. Iedereen kan op de website jaarverslagen en notulen inzien en zo nagaan hoeveel de molens produceren en opbrengen.

ChristenUnie is benieuwd naar de verdeling tussen uitkering en investering en hoort graag meer over het Limburgse voorbeeld. **De heer Zomer** ging met de buurt in gesprek. De Windvogel compenseert niet, binnen de regelgeving is geen sprake van schade, maar wil als goede burens in gesprek wat de gemeenschap nodig acht. Daarbij gelden twee principes: iedereen mag meedoen en het is voor en door de buurt. De Windvogel dwingt de buurt zich te organiseren. Hier lijkt de buurt zich al redelijk georganiseerd te hebben. In Limburg is met de opbrengst glasvezel gerealiseerd. Vanuit de projectontwikkeling is 30.000 euro bijgedragen, vanuit bewoners zelf 60.000 euro. Jaarlijks betaalt De Windvogel 10.000 euro aan energieprojecten en 10.000 euro aan energie-educatie in het gebied. In Limburg geldt 5% rendement op de investering.

LEF! vraagt verduidelijking over de twijfels die insprekers uit over het gebiedsproces. **De heer Zomer** heeft de indruk dat het georganiseerde platform mensen niet op een positieve manier betreft, maar een conflictsituatie creëert tussen omwonenden en ontwikkelaars. Een dialoog is niet gestimuleerd. De ontwikkelaars zijn als tegenstander in het proces georganiseerd, waardoor het plan eruitziet alsof je de ontwikkelaars echt uit moet knijpen. De Windvogel probeert echt een dialoog tot stand te brengen met respect voor tegenstanders, maar zonder een conflictsituatie te organiseren.

De voorzitter schorst de vergadering tien minuten en constateert na heropening dat de heer Veenhoven niet aanwezig is.

De heer Faber (inspreker namens EOP's Sleen-Diphoorn, Erm-Achterste Erm en Delftlanden) stuurt morgen een schriftelijke reactie en beperkt zich tot de hoofdpunten. Het is bekend dat er in geen van de zoekgebieden draagvlak bestaat. Juist feiten zijn van zwaarwegend belang voor de afweging die de raad moet maken, maar deze zijn niet correct of onvolledig weergegeven. Het college kiest voor scenario 1 met het minst aantal gehinderden. Het valt op dat Pottendijk nadrukkelijk is aangewezen om de restopgave op te vangen, mede bepaald door de invulling van N34 en Zwartenbergweg in fase 3. Pottendijk krijgt maximaal 29 turbines. Wanneer door de minimale tussenafstand van 400m er minder molens geplaatst kunnen worden, dan gaan deze naar de Pottendijk. Dit risico zal zich voordien, omdat aan de N34 geen zeven molens passen. Het zoekgebied is daar omgeven door gasleidingen, hoogspanningsmasten, een LPG-installatie, een autoweg en een laagvliegrouete en is afgebakend tot twee stukjes grond. De inventarisatiekaart N34 is onjuist vastgesteld. Bij bepaalde wind zullen molens met hun rotorbladen over de rand van de laagvliegrouete draaien, dat is niet toegestaan. De overdrive is niet opgenomen bij het bepalen van de grens. Het Rijksvastgoedbedrijf schreef hier een brief over. In de risicobijlage van de MER is hier niets over terug te vinden. Pal naast de laagvliegzone mogen geen turbines geplaatst worden. Twee turbines naast de grens in de overdrivezone zouden op moeten schuiven, maar dat kan niet vanwege de minimale tussenafstand van 400m. In dat geval komen er 19 molens aan de Pottendijk, 5 bij de N34 en 8 aan de Zwartenbergweg. Het aantal gehinderden stijgt naar 112. Ook bij de Zwartenbergweg zijn er risico's. Het scenario van het college oogt misschien aantrekkelijk, maar zal dat niet blijken te zijn. Het aantal gehinderden komt hoger te liggen. Inspreker verzoekt met klem een aantal zaken voor de besluitvorming op te vragen en nader te onderzoeken en verwijst naar zijn schriftelijke reactie.

De heer G. Wierds (inspreker op persoonlijke titel) vraagt zich af wat natuur nog is in Nederland: een stukje bos ter grootte van een krant. We moeten voorzichtig omgaan met natuur. Inspreker deed op 13 april jongstleden ook al een educatieve ontboezeming tijdens de inspraak. Het gebied omzoomd door de N34 is uniek en ongerept. Het is onvoorstelbaar dat hier windturbines geplaatst worden. Het college wil Emmen definitief elke aantrekkelijkheid ontnemen. Het is kortzichtig te argumenteren dat zo weinig mogelijk mensen getroffen worden, alsof het leefklimaat van heel Emmen bijzaak is. Het gemeentehuis staat op een steenworp afstand van deze horizonvervuilende gedochten, evenals het visitekaartje Wildlands. Inwoners hebben geen hoge pet op van het college en worden niet gehoord. Een

petitie maakte geen indruk. Wakker Emmen is in elk geval niet wakker. In het Financieel Dagblad van 14 april stond dat de lage stroomprijzen windturbines verlies laat lijden. De kosten van onderhoud zijn hoger dan de baten. Windenergie is een gepasseerd station en draait op subsidie. Door de moloch Raedthuys zijn de arme Drentse boeren een spreekverbod opgelegd over dubieuze misleidende contracten. Het dossier is voer voor advocaten. Wakker Emmen wordt als Koning Nobel door Reintje de Vos ingepakt: Raedthuys heeft voor hen nog een douceurtje. Het is jammer dat de politiek zo onbetrouwbaar is. Zelfs het CDA laat principes varen. PvdA was eens het boegbeeld van sociaaldemocratie en laat nu democratie varen. Inspreker roept de commissie op de N34 niet het aanzien te geven van Coevorden, ooit de poort van Drenthe en een educatieve stad van allure. Hopelijk gaat de raad niet akkoord met het geweld uit Assen om windturbines te plaatsen in de uithoek Emmen.

D66 informeert naar het spreekverbod. Waaruit blijkt dat? **De heer Wierds** antwoordt dat de boeren het niet zeggen. Inspreker is pas op 20 februari over de plannen ingelicht. De boeren waren allemaal aanwezig op die informatieavond, maar zeiden van niets te weten. De contracten waren al vastgelegd. Inspreker kan nog wel een boekje opendoen over Pottendijk wat hij van Raedthuys heeft gehoord. **D66** vindt een terughoudende reactie van boeren wat anders dan een spreekverbod. **De heer Wierds** stelt de contracten van Raedthuys spreken over geheimhouding.

De heer Nell (inspreker namens Tuindersinitiatief Windenergie Rundedal) vindt het wat ongemakkelijk in te moeten spreken, maar doet het toch. De heer Nell woont in Klazienaveen en heeft daar een gerberakwekerij van ruim 6ha. Samen met de heer Beuver en Prodeon is een tuindersinitiatief opgesteld. Tweederde van de initiatiefnemers is verbonden aan het tuinbouwgebied Klazienaveen en drie ondernemers zijn rechtstreeks betrokken. Vijf ondernemingen met 45ha in het gebied zijn direct betrokken, ongeveer eenderde. LTO-Noord en LTO-Glas Nederland steunen het, evenals de EOP. Er is goed contact met andere ondernemers in de regio. Iedereen weet van het initiatief en er zijn weinig negatieve reacties. De volledige openheid en het lokale draagvlak onderscheiden het gebied van de gekozen zoekgebieden, waar externe initiatiefnemers slechts achteroverleunen. Er moet windenergie in Emmen komen en tuinders willen duurzame energie voor hun teelt. Het is logisch de turbines te plaatsen in een gebied dat er het meest aan heeft en verduurzaming van stroom nuttig gebruikt kan worden. De locatie ligt tussen de snelweg en het tuinbouwgebied, nabij een energiecentrale en een hoogspanningsstation van toekomstige zonne-energie en biovergisters. Het ligt voor de hand er een energielandschap van te maken. Het plan-MER geeft geen sterk negatieve, maar veel neutrale beoordelingen. Het gebied is kansrijk vanwege bestaande infrastructuur met mogelijkheden voor participerende glastuinbouwbedrijven. Het levert een bijdrage aan verduurzaming en economische ontwikkeling, volgens de MER. Een deskundig onderzoek stelt dat het veel kansen biedt voor ondernemers en omwonenden via het gebiedsfonds. Tuinders kunnen profiteren van hun groene imago en hebben economisch voordeel. Ze kunnen vernieuwend omgaan met aansluiting op de smart grid. Het biedt kansen voor rendement en participatie. De tuinders worden niet gezien als initiatiefnemer, omdat ze niet alle gronden in eigendom hebben en gemeentelijke gronden moeten benutten. Er is regelmatig getwijfeld aan het draagvlak van het plan, maar inspreker denkt dat zijn plan meer draagvlak heeft dan de andere locaties bij elkaar. Inspreker had zelf informatieavonden willen organiseren, maar Windkracht3 gaf aan dat dit niet de bedoeling was en verstorend zou werken. Het is vervelend Windkracht3 te horen beweren dat er weinig initiatiefnemers zijn. Er zijn nog altijd meer initiatiefnemers dan bij andere partijen.

Wakker Emmen neemt aan dat inspreker ook de brief kent van 26 november 2014 van ondernemers en bewoners uit Klazienaveen aan college en raad. Dit staat haaks op het verhaal dat er draagvlak zou zijn. **De heer Nell** herhaalt dat eenderde van het gebied direct betrokken is bij het initiatief. Er zijn tegenstanders, maar veel mensen wier naam onder de brief staat hebben aangegeven hier heel kwaad over te zijn. Tweederde van de ondertekenaars is verbolgen en geven aan dat ondernemers niet het gras onder elkaars voeten wegmaaien. In alle gebieden zijn tegenstanders, maar alleen hier wordt 100% draagvlak geëist. Of is er in Emmer-Compasuum of De Monden veel draagvlak voor de molens? Het Rundedal is met

eenderde betrokkenen nog steeds verder.

D66 vraagt hoeveel het initiatief maximaal op zou kunnen wekken wanneer de gemeente medewerking zou verlenen. **De heer Nell** kan met gebruikmaking van de grondposities acht molens plaatsen met tachtig gehinderde bedrijfswoningen binnen het gebied. Met zes molens zullen er veertig gehinderden zijn binnen 1.100m en vier burgerwoningen staan op 1.000m. Zeven woningen zijn van ondernemers zelf. Woningen langs de snelweg zijn al extra geïsoleerd. Voor de andere woningen komt het park aan de gevelzijde. Het argument van het aantal gehinderden zal weinig standhouden. **D66** vraagt of het initiatief kiest voor acht molens uitgaande van 3mW en niet al niet te hoog. Of gebruiken ondernemers eigen milieuruimte en gaan ze wel de lucht in? **De heer Nell** wil de meest efficiënte machine plaatsen. Prodeon ondersteunt. De initiatiefnemers hebben altijd aangegeven binnen de kaders te willen acteren, maar hebben niet op de uitvraag mogen reageren. Daarom is ook niet te zeggen wat haalbaar is. **D66** vraagt hoeveel mW gerealiseerd kan worden. **De heer Nell** kan acht molens realiseren, dat is 24mW.

D66 schrikt dat ondernemers op aanraden van Windkracht3 geen bijeenkomst organiseerden, dat is toch een eigen keuze? Hebben initiatiefnemers echt contact met mensen in de buurt? Kan de inspreker iets concreter zijn over het draagvlak? **De heer Nell** erkent dat er ook in het tuinbouwgebied tegenstand is, particulieren zullen soms niet blij zijn. Ondernemers op totaal 45ha hebben wel interesse in verduurzaming en de smart grid. Ondernemers kennen elkaar allemaal en praten erover. Het gros van de ondernemers staat er niet negatief tegenover. Over de brief hebben veel mensen laten weten dat ze boos zijn hun naam eronder aan te treffen. Er is meer draagvlak in het tuinbouwgebied dan in de hele rest van Emmen.

Mevrouw Kort (inspreker namens PVV Drenthe) woont in Emmen en is lid van Provinciale Staten. Ze vindt het verschrikkelijk dat er windparken gebouwd worden in het mooie Drenthe. Iedereen kan een mooie houten molen met rieten kap waarderen, niet gedrochten van minimaal 150m. Het is niet alleen horizonvervuiling, maar ook een groot gevaar voor vogels. Andere nadelen zijn slagschaduw en lage tonen, die wel degelijk invloed hebben op het menselijk lichaam. Hoe dicht er een woning bij een turbine staat, hoe meer de waarde daalt. Wie gaat er nu vrijwillig naast een turbine wonen? Woningen worden onverkoopt met alle gevolgen van dien. De waardedaling is becijferd op 1,4-2,3%, maar met de modernste molens loopt dat op tot wel 5%. De grootte van de molen en de wieken en de afstand van de molens tot de woningen zijn bepalend. In Aa en Hunze gaat de waarde van ruim zeshonderd panden omlaag met 2,5-12%, wat kan leiden tot gedwongen verkoop. Er komt een gebiedsfonds, maar wat gebeurt daarmee wanneer de molens geen winst maken? Mensen zouden slapend rijk worden door het gebiedsfonds, maar hun slaap wordt juist verstoord door de molens. De gemeente kiest voor de minst slechte oplossing, dat is dus nog steeds een slechte oplossing. Het is jammer dat de gemeente zich zo makkelijk neerlegt bij de opdracht van de provincie. Wanneer alle gemeenten een vuist hadden gemaakt tegen de provincie en de molens, dan was een duidelijk signaal afgegeven naar provincie en Rijk. De mooie provincie wordt verpest. Inwoners krijgen te maken met waardedaling en gezondheidsklachten. Toch is het nog niet te laat, de gemeente kan nu nog in actie komen. Wees politiek ongehoorzaam en zeg tegen de minister dat hij de molens maar ergens anders moet plaatsen.

ChristenUnie lijkt dat een nietszeggend gebaar. De minister beslist hierover uiteindelijk. **Mevrouw Kort** vraagt zich af wanneer de gemeente het hoofd laat hangen, wie er dan wat aan zou moeten doen. Moeten Emmenaren met bussen naar Den Haag? Als heel Drenthe zegt geen turbines te willen dan zal minister Kamp zich daarin moeten schikken. **ChristenUnie** denkt dat de minister het voor kennisgeving aan zal nemen.

D66 hoort het pleidooi met minister Kamp te gaan praten, maar dat betekent ook wat voor andere provincies om alsnog de opgave van 6.000mW te halen. Drenthe heeft al een relatief kleine opgave omdat het geen windrijke provincie is. Moet de Drentse opgave over andere provincies verdeeld worden? **Mevrouw Kort** stelt dat het door Europa is opgelegd, de minister heeft ja gezegd. Inspreker wil nergens in Nederland windmolens. De bijdrage aan verduurzaming is minimaal en de molens draaien alleen op subsidies. De EDS-regeling gaat

omlaag waardoor molens steeds groter moeten zijn. Het is te absurd voor woorden dat mensen moeten betalen voor windmolens, het is pure verspilling.

D66 informeert of al onderzoek gedaan is naar waardedaling van woningen bij een afstand van 1.100m. **Mevrouw Kort** beaamt dat dit niet in het aangehaalde onderzoek is onderzocht.

GroenLinks vraagt of inspreker de opgave voor Nederland te groot vindt of dat ze tegen het terugdringen van CO₂-uitstoot is. **Mevrouw Kort** stelt dat de hele windproblematiek is opgelegd. Denemarken stond vol met molens, daar worden ze nu afgebroken omdat het niet rendabel is. Inspreker is tegen terugdringen van CO₂-uitstoot via windturbines.

PvdA verifieert of de PVV een voorkeur heeft voor kernenergie. **Mevrouw Kort** is voor thoriumenergie, een nieuwe vorm van kernenergie met zeer weinig restafval, continue energie en lagere kosten. Nu zijn er miljardeninvesteringen in wind zonder dat de haalbaarheid duidelijk is. Binnen een aantal jaren biedt thorium stabiele duurzame energie. **PvdA** wijst op de gevolgen voor de omgeving van restafval. **Mevrouw Kort** antwoordt dat onderzoeken gaande zijn. Huidige kernenergie levert veel restafval op, thoriumcentrales slechts afval van een paar bakstenen groot. Dit kan veilig opgeborgen worden, zeker als de techniek over een aantal jaar verder is. Nu is er ook geen oplossing voor en wordt het in de grond gestopt.

CDA roept op vragen te stellen die zich beperken tot het voorstel.

De heer Botterman (inspreker namens comité Westenwind/Tegenwind) wijst erop dat het beschermd dorpsgezicht Westenesch ook bij de 346 vierkante kilometer Emmen hoort. De raad moet de stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde veiligstellen. In het esdorpenlandschap passen absoluut geen windmolens, of ze nu 150 of 200m hoog zijn. Dat gaat om anderhalf tot tweemaal de Martinitoren. De onbebouwde ruimte en het open landschap zijn kenmerkend. Emmen heeft meer dan 1.000ha industrie- en bedrijventerrein, de hoogste concentratie in Noord-Nederland. Wanneer windmolens onvermijdelijk zijn, dan ligt dat meer voor de hand dan aantasting van het ongerepte landschap. De raad heeft de keus, waarom dan niet een locatie met zo min mogelijk landschappelijke schade? Er is volop ruimte. Er is al teveel cultuurhistorie verloren gegaan, dit belang moet zwaarder wegen dan windmolens. De informatievoorziening is in Westenesch heel laat op gang gekomen. Bij een N34-park denken bewoners niet aan Noordbarger en Westenesch. Inwoners zijn laat en onvolledig geïnformeerd. De gedragscode van de windenergie-associatie is volledig niet nageleefd. Bij het overgrote deel van de bewoners is geen draagvlak. Industrie- en bedrijventerreinen zijn grootverbruikers van energie, ook daarom liggen die locaties meer voor de hand. Ook zijn veel daken onbenut wat betreft zonnepanelen, die geen landschappelijke schade veroorzaken. De Rijksdienst Monumentenzorg stelt dat het dorpsgezicht niet te isoleren valt van de context van het esdorpenlandschap met openheid, reliëf en ruimte als karakteristieken. Dit is van belang voor herkenbaarheid van de historische ruimte. Inspreker verzoekt met klem de horizon van Westenesch ongerept te laten. Hopelijk is Westenesch bij de raad in veilige handen en durft ze innovatief te zijn.

Wakker Emmen vraagt in welke zin de gedragscode niet nageleefd zou zijn. **De heer Botterman** antwoordt dat de initiatiefnemers met het dorp om tafel hadden moeten gaan, maar ze benaderden alleen de boeren. Heel Westenesch lieten ze links liggen. Op de grondeigenaren na is heel Westenesch laat en summier geïnformeerd. **Wakker Emmen** merkt op dat de gedragscode pas geldt als initiatieven voorliggen en concreet wordt waar partijen gaan ontwikkelen. **De heer Botterman** vindt dat vooroverlegondes er ook bij horen om bewoners niet voor voldongen feiten te plaatsen.

De heer G.J. Luiten (inspreker op persoonlijke titel) is een paar jaar geleden met zijn melkveebedrijf gevestigd aan het oude Schuttingkanaal in Roswinkel en verduidelijkt ingediende zienswijzen, privé en zakelijk. Inspreker moest stoppen met zijn rundveebedrijf in de Achterhoek (Aalten) wegens natuurontwikkeling en lette bij zijn zoektocht naar een nieuwe locatie sterk op de plaatselijke omstandigheden om niet nogmaals met hinderlijke verrassingen geconfronteerd te worden. Niemand heeft inspreker erop gewezen dat Pottendijk in aanmerking zou komen voor windmolens. De schade van waardedaling is groot. Inspreker had zijn bedrijf niet gebouwd als hij wist van de plannen. In Aalten werden 8 molens geplaatst van 140m op circa 1.250m afstand, waardoor inspreker ervaring heeft met slagschaduw,

geluidhinder en horizonvervuiling. De gevolgen van een groter park hier zullen erger zijn. Ook bij 1.250m verstoorden de molens de nachtrust, wat onprettig en ongezond is voor een gezin met jonge kinderen. Inspreker deed grote investeringen voor materiële en milieutechnische inpassing van zijn bedrijf, dat mag niet nutteloos blijken te zijn geweest door de molens. Mochten de molens er komen, dan doet de inspreker een dringend beroep minimaal 1.100m voor elke woning te hanteren en niet 500m. Het geluid is zo doordringend dat het ten koste gaat van nachtrust.

VVD is benieuwd wanneer het eerste overleg met de gemeente plaatsvond. **De heer Luiten** dacht 2011. De bouw begon half 2012 en in 2013 was het bedrijf gerealiseerd.

Wakker Emmen vraagt wanneer de grond gekocht is en de woning gebouwd. **De heer Luiten** kocht de grond in 2011 van drie stoppende akkerbouwers. Voor een nieuwbouwvestiging moesten zij een potentiële koper hebben met concrete plannen. Hierna is de ambtelijke molen in werking getreden om een vergunning te verlenen. **Wakker Emmen** wijst op de meldingsplicht van de verkopende partij en adviseert inspreker daar werk van te maken. **De heer Luiten** was dat niet bekend. Overigens moest inspreker na onderzoeken en veel gemaakte kosten alsnog 87.500 euro bijdragen aan asfaltering van een weg, anders zou de vergunningverlening niet doorgaan.

Mevrouw Hofman (inspreker op persoonlijke titel) woont in Nieuw-Weerdinge bij de visvijver met uitzicht op hoogspanningsmasten, gelukkig wel in een huurwoning. Op de zienswijze kwamen vaak gestandaardiseerde onduidelijke antwoorden met verwijzingen naar eigen onderzoeken. Dit is te vergelijken met WC-eend, die WC-eend adviseert. Hoe kan het gebeuren dat Europa al voor 2000 de windopgave bepaalde zonder dat burgers door hadden wat hen ruim tien jaar later te wachten stond? De Europese Commissie heeft geen gedegen kennis van de plaatselijke bevolking en omgeving. Hoe kan het dat Raedthuys al in 2000 grondposities verwerven, terwijl burgers nog geen idee hadden van het besluit en de gevolgen? Hoe kan het dat de raadsleden, die voor een groot deel gekozen zijn omdat ze een windmolenvrije gemeente beloofden, nu toch overstag gaan? De raad houdt de rug niet recht en laat de oren hangen naar ontwikkelaars onder het mom dat de provincie anders overrulet en de regie terugneemt. Dit is een voorbeeld van kiezersbedrog. Stemmers hadden er geen idee van dat provincie en Rijk de gemeente toch zouden overrulen en dat hen een catastrofe boven het hoofd hing. Projectontwikkelaars kunnen alleen met subsidies werken, die burgers betalen via belastingen. Zo is de inwoner twee keer het kind van de rekening. Hoe kan het dat tuinders met een initiatief afgeserveerd worden? Andere gemeenten zijn burgerlijk ongehoorzaam wat betreft zorg en vluchtelingen, zoals Amsterdam en zuidelijke burgemeesters. Waarom wil Emmen het braafste jongetje van de klas zijn, waarbij een groot deel van de inwoners tekort gedaan wordt? In IJmuiden gaat een park 14km voor de kust niet door vanwege bezwaren van 'omwonenden'. Het is opvallend dat er geen park in de omgeving van Assen gepland staat, waar toevallig PS zetelt. Molens komen er wel in Zuidoost-Drenthe, waar de wind het minst waait. Het staat al vast dat de molens nooit rendabel zullen zijn en niet uit de kosten komen. Ze geven wel veel overlast. Ontwikkelaars beginnen al met toetswaarden te zwaaien en inwoners tegen elkaar uit te spelen met compensatie. Het is ook opvallend dat ze niet aan de eisen kunnen voldoen.

De heer B. Kuilman (inspreker namens direct omwonenden Zwartenbergweg) woont in een van de twee aanbouwwoningen op 500m van de geplande molens bij de Zwartenbergweg en is vanaf de eerste Windkracht3-bijeenkomst betrokken. Gaandeweg werd duidelijk dat er ook 376m over de grens een park komt tot 21 molens met opslageenheden. Ongetwijfeld zullen de molens groter en zwaarder zijn dan hier. De gemeente schetste zelfs bij de laatste informatieavond in Emmer-Compascuum nog de oude situatie zonder actuele informatie over het Duitse plan. Hoe kan de gemeente beweren er toch rekening mee te houden? In dit gebied staan 22 woningen binnen de 1.100m-grens, maar de gemeente ziet een stuk lintbebouwing voor het gemak als solitaire woningen. Dit is echter binnen de bebouwde kom. Het verdrag van Meppen bepaalt een minimale afstand van 376m van de grens, dan komt er meer lintbebouwing binnen de 1.100m-grens. Het is beter molens langs de grens te plaatsen in een grensoverschrijdend prestigieus project. Omdat de bewoners

toch al lasten van de Duitse molens krijgen, zouden ze graag wat meer lusten van de Nederlandse molens ontvangen. Het Duitse park is eerder klaar, waardoor de Nederlandse molens er perfect op aangesloten kunnen worden zodat het een geheel wordt. Het is bespreekbaar als de molens dan hoger en zwaarder moeten worden, verlenging van de termijn is een zwaarder punt. Bewoners blijven de gebeten hond met de meeste getroffen woningen en molens voor de deur. Compensatie volstaat mogelijk niet voor geluidwerende maatregelen. **PvdA** vraagt of het verzoek is de molens bij de Duitse te bouwen en ook wat betreft hoogte gelijk te bouwen. **De heer Kuilman** beaamt dat. Het is belangrijk er één park van te maken.

De heer D. Dokter (inspreker namens bewonerscollectief direct omwonenden Zwartenbergweg) is absoluut tegen windmolens, maar zal zich toch moeten schikken gezien de komst van Nederlandse en Duitse molens, hoe moeilijk dat ook is. Mensen zijn hier komen wonen vanwege de ruimte, het landschap en de flora en fauna. Inspreker besloot hier zijn droomhuis te bouwen. Bij eerdere vergunningaanvragen is met geen woord over windmolens gerept. Zorgen waren ongegrond vanwege het verdrag van Meppen, helaas pakt dat anders uit. Inspreker staat voor een groot dilemma of hij door moet gaan met zijn bouwproject. Tijdens het Windkracht3-proces vroeg inspreker vaak om opheldering. Het is jammer dat geen vragen aan Raedthuys gesteld kunnen worden. Inspreker vreest met 500m afstand een zeer onprettige leefsituatie, ook vanwege het Duitse park. Er zijn veel vraagtekens en zorgen, ook vanwege de gezondheidsklachten, geluidshinder en horizonvervuiling. De woning krijgt te maken met slagschaduw. Moeten de plannen doorgaan, dan ziet inspreker liever hoge molens die aansluiten op het Duitse park met een opstelling in een enkele rij. In dat geval staan bewoners ook open voor het opnemen van restopgave onder strikte voorwaarden van compensatie en inpassing. Inspreker voelt niet voor compensatie in de vorm van een gebiedsfonds en strijdt voor een omwonendenregeling, zodat geld bij gedupeerden terecht komt. De 22 woningen op 500m krijgen de grootste lasten en de minste lusten. Een compensatie moet gekoppeld worden aan afstand tot de woning. Daling van het woongenot heeft financiële en emotionele impact. Toch is het nu zaak de plannen in zo goed mogelijke banen te leiden door betrokkenen inspraak te geven in het vervolgtraject.

D66 vraagt of naast de hoogte en het aantal ook verlenging van de termijn bespreekbaar zou zijn. **De heer Dokter** vindt dat de gemeente zeer aandachtig naar de Duitse plannen moet kijken en ziet de toekomstige molens als één park. In Duitsland staan ze langer dan 25 jaar, die lasten zijn er toch al. Het maakt niet veel uit wanneer de Nederlandse molens eerder weggaan.

PvdA is benieuwd hoeveel van de gehinderden verenigd zijn in het bewonerscollectief. **De heer Dokter** denkt dat het om zes of zeven bewoners gaat binnen die straal, afhankelijk van waar de molens precies geplaatst worden. De harde kern van direct aanwonenden in het bewonerscollectief meldde zich bij start van het Windkracht3-proces. Richting de oostelijke doorsnede ontstaat nu een verslapping. Het kan zijn dat meer mensen zich aanmelden. Er is behoefte aan duidelijkheid voer aantallen, locaties en data voor zowel de Nederlandse als de Duitse molens, zodat omwonenden ook verder kunnen met hun bouwplannen. Nu heeft het financieel geen nut verder te investeren.

De heer A.W. Stapel (inspreker namens Deddens Holding BV) spreekt in namens deze initiatiefnemer met grondpositie in het zoekgebied Pottendijk. De notitie 'Van Parijs naar Pottendijk' bevat de grondslagen van het denken over de realisatie van het windmolenpark. Het pleidooi is voor een publiek-private samenwerking met eerlijke vergoedingen voor inbrengers van grond en financiers, maar ook met waarborgen voor behoorlijke vergoedingen aan de gemeenschap. Dit vereist een forse rol van de raad en het college. Er is ook veel gemeenschapsgeld mee gemoeid. Hoe meer beperkingen er komen, hoe minder er verdiend wordt. Dit leidt tot navenant minder geld voor het gebiedsfonds. Schaalgrootte is belangrijk. Een combinatie van wind en zon geeft aanzienlijke voordelen doordat de infrastructuur dubbel gebruikt kan worden. Ook de contractduur heeft veel invloed op het rendement.

De heer D. Wierenga (inspreker namens comité Westenwind/Tegenwind) vult aan op eerdere insprekers en op zijn brief van 1 april 2016. Westenesch en omgeving is de parel van

Zuidoost-Drenthe. Het is het enige beschermde dorpsgezicht in de vorm van een esdorp op zandgronden in de gemeente en het oudste landschap. Het bestemmingsplan Westenesch, de Welstandsnota en de ruimtelijke waardenkaart onderschrijven het belang van de beschermde status. De omliggende essen zijn van groot belang voor de herkenbaarheid van het beschermde dorpsgezicht. De openheid heeft historische en ruimtelijke waarde. Het gebied heeft veel archeologische vindplaatsen en waarde. Het kleinschalige landschap met gave randen en een open structuur zijn bepalend voor de identiteit en historie van de hele gemeente. Eerder beleid richtte zich onder meer op behoud van de escomplexen als open ongedeelde ruimte, zorg voor de overgang tussen bebouwing en es en versterking van zichtbaarheid en beleefbaarheid van de essen. Molens in het N34-gebied staan hier haaks op en zal de kwaliteit aantasten van het dorp en de gemeente. De provincie sluit praktisch alle zandgronden uit als zoekgebied. Raadsleden kunnen de historie voor de toekomst behouden door de plannen bij te sturen en plaatsing van windmolens bij de N34 te voorkomen.

Mevrouw E. Houwen (inspreker op persoonlijke titel) ziet windmolens als tekens van verduurzaming. De zorgen over slagschaduw, uitzicht en waardevermindering zijn belangrijk en er moet goed naar omwonenden worden geluisterd. De gemeente houdt ook rekening met afstand tot woningen. Omwonenden moeten mee kunnen profiteren en/of compensatie kunnen krijgen. Coöperatie De Windvogel is een mooi voorbeeld van gezamenlijk beheer door burgers van duurzame energie. De wereld kan niet langer afhankelijk blijven van fossiele brandstoffen, de gevolgen van klimaatverandering zijn al merkbaar en zullen toenemen. De vraag is hoe erg de gevolgen worden en dat is afhankelijk van wat nu ondernomen wordt. Doorgaan op de huidige weg betekent dat inspreker 35 jaar zal zijn wanneer de grens van 2 graden opwarming overschreden wordt. Om de gevolgen zoveel mogelijk te beperken is het nodig zo snel mogelijk de omslag naar duurzame energie te maken. Uit verschillende rapportages van Shell tot de overheid en Greenpeace blijkt dat het niet zonder windenergie kan, het zal een combinatie moeten zijn. Moderne windmolens zijn een stuk stiller, goedkoper en rendabeler. Bovendien kunnen bewoners participeren en kunnen fossiele brandstoffen in de grond blijven. Het uitzicht op windmolens betekent voor inspreker uitzicht op een weg naar een duurzame en leefbare samenleving. Hopelijk wordt niet vergeten dat heel veel mensen graag een duurzame samenleving tegemoet zien.

Wakker Emmen is benieuwd waar inspreker woont. **Mevrouw Houwen** woont in de Rietlanden.

De voorzitter schorst de vergadering om 22.45 uur tot 15 juni 2016 en dankt iedereen voor het respectvol luisteren naar elkaar.